

☞ Pli- vai plejmulto?

aŭtoro Juha Metsäkallas · publikigita 2021-07-26

Duolingossa on käyty [keskustelua](#) virkkeen

- *La plimulto de la libroj estas interesaj.*

ympäriä. Virkkeessä on peräti kolme askarruttavaa kohtaa.

☞ pli- aŭ plejmulto?

Ensimmäinen hämmennystä aiheuttanut asia koskee sanoja *plimulto* ja *plejmulto*. Mitä eroa niillä on? Tähän vastatakseni lähtekäämme alusta.

Adjektiivien vertailuhan tapahtuu sanojen *pli* ja *plej* avulla.

- *bela, pli bela, la plej bela* : kaunis, kauniimpi, kaunein

Pli siis osoittaa, että jotain on enemmän, ja *plej* että eniten.

Entäs sanat *pli-* ja *plejmulto*, joissa vertailuasteita osoittavat sanat ovat etuliitteinä? Jostain syystä nämä menevät monella kokeneellakin esperantistilla välillä sekaisin – itseni kaltaisista vähemmän kokeneista nyt puhumattakaan. Valaisten asiaa ihan oikean tilaston avulla.

Kahden makeismyyntiketjun Candytownin ja Filmtownin myydyimmät makeiset vuonna 2019 markkinaosuuksineen olivat¹ (suluissa valmistajan nimi)

- Susupala 18% (Fazer)
- Ahaa Suklaacrisp 11% (Panda)
- Superhedelmäpääkallo 8% (Jämtgott)

Kaksi ensimmäistä sisältää suklaata, kolmas on arabikumimakeinen.

Tällöin Susupalalla on *plejmulto*, koska sitä myytiin eniten, eniten kaikista kolmesta. Termiä *plimulto* ei voi käyttää, koska vertailtavia makeisia on enemmän kuin kaksi – eihän suomeksikaan voi sanoa ”enemmän kolmesta”. Jos vertailtavia asioita on kaksi, esimerkiksi suklaata sisältävät makeiset vastaan muut, suklaamakeisilla on *plimulto*.

Tietenkin jos vaihtoehtoja on vain kaksi, *pli-* ja *plejmulto* tarkoittavat loogisesti ottaen samaa, mutta *plimulto* kuulostaa silloin järkevämältä. Eihän sanota kaunein, jos valinta tehdään kahden välillä, vaan kauniimpi.

☞☞ *de, da aŭ el?*

Kirjoitin yli kaksi ja puoli vuotta sitten [prepositiosta de](#), kuinka se on ylivoimaisesti moniselitteisin esperanton prepositioista. Yksi käyttökohteista on kahden substantiivin välinen suhde, jossa toinen määrittää toisen määrän. Tällä perusteella voi siis sanoa

- *la plimulto de la libroj*

Plimulto kertoo, kuinka monesta kirjasta on kyse.

Toisaalta yhtä perustellusti voidaan sanoa

- *la plimulto el la libroj*

koska *plimulto* osoittaa yhtä tai useampaa kirjojen joukosta. On oikeastaan makuasia, pitääkö *plimulto*a kirjoihin liitettävä ominaisuutena vai kirjojen osajoukkona.

Entäs *da*? PIV määrittelee preposition *da* seuraavasti:

Prep. uzata por rilatigi du vortojn aŭ sintagmojn, el kiuj la unua esprimas mezuron (kvanton, pezon, longon, volumenon k.a.) de la dua

mikä ei siis rajoita preposiota esim. pelkkiin ainesanoihin niin kuin jotkut erheellisesti luulevat. Esimerkiksi käypiä ovat *dekduo da pomoj* ja *multe da papero*, joten eikö käy

- *la plimulto da la libroj?*

Preposition *da* määritelmän mukaan ennen prepositiota *da* oleva sana vastaa kysymykseen ”kuinka paljon?” Tästä puolestaan seuraa, ettei preposition jälkeinen osa voi olla määräinen eli **ei**

1. *la*
2. *ĉiuj aŭ tuta*
3. *montra, poseda aŭ nombra determinanto*²

Ajettele asiaa vaikka niin, että kaupassa myynnissä olevat omenat muodostavat määräisen joukon, *la pomoj*. Miten voit ostaa *la plimulton da la pomoj*? Jos ajattelit, että ostat yli puolet, olet ostamassa *pli ol la duonon de la pomoj*.

Suomenkielistä auttaa valinnassa, että preposition *da* voi ajatella partitiivin osoittimeksi. Tehdäänpä siis pieni testi. Mitkä seuraavista ilmaisuista suomennettuina sisältävät partitiivin?

- *dekduo da pomoj*³
- *multe da papero*
- *la plimulto da la libroj*

Omena ja paperi saavat käännettäessä partitiivin ("kaksitoista omenaa" vast. "paljon paperia"), kirjat-ilmaisussa ("suurempi osa kirjoista") ei mikään sana ole partitiivissa. Toisin sanoen käypiä ilmaisuja ovat näin ollen vain

- *la plimulto de la libroj*
- *la plimulto el la libroj*

☞☞ **interesa aŭ interesaj?**

Huomasitko, että olen tähän mennessä vältellyt kääntämästä virkettä suomeksi? Tämä on ollut tarkoituksellista.

Kun siis viitataan johonkin osaan kirjoista

- *...de la libroj estas interesaj* : ...osa kirjoista on mielenkiintoisia.

suomenkielinen laittaa automaattisesti adjektiivin monikkoon, ja näin asia on ajateltava esperantoksikin: että kyseessä on monikollinen määrä kirjoja.

Tämä ei suinkaan tarkoita, etteivätkö *pli-* ja *plejmulto* voisi olla yksiköllisiä.

- *Kelkfoje eĉ tiu plimulto estis nur unuvoĉa* : Toisinaanhan tuo enemmistö voi riippua vain yhdestä äänestä.
- *La plejmulto da Video-DVD estas kodata per literskatola formato* : Suurin osa video-DVD:istä on laajakuvaformaattissa.

Tässä kohdin logiikka menee niina, että *pli-* ja *plejmulto* viittaavat ryhmiin, jolloin niihin viittaavat adjektiivit ovat yksikössä tai monikossa sen mukaan, kuinka monesta ryhmästä on kysymys.

☞☞ **eli?**

Duolingon virke

- *La plimulto de la libroj estas interesaj.*

täytyy ymmärtää siten, että tietyt kirjat (*la libroj*) jakautuvat kahteen joukkoon, mielenkiintoisiin ja ei-mielenkiintoisiin. Näistä suurempi on mielenkiintoisten kirjojen osajoukko eli

adjektiiviksi ”mielenkiintoinen” kuvaa kirjoja, ei itse joukkoa, osaa, ja täten on monikossa. On makuasia, käyttääkö tässä prepositiota *de* vai *el*.

- *La plimulto de/el la libroj estas interesaj* : Enin/suurin osa (näistä) kirjoista on mielenkiintoisia.

☺☺ **hei, entäs majoritato ja minoritato?**

Joidenkin esperantistien kuulee käyttävän sanoja *majoritato* ja *minoritato*, joista on heti todettava, että ne ovat neologismeja eli sanoja, joita ei löydy *Fundamentosta* eikä mistään Akademon virallisesta lisäyksestä. Jos niitä haluaa käyttää, merkitys on melkeinpä haettava esperanton ulkopuolelta. Tällöin niitä voisi ajatella voitavan käyttää sekä kahden että useamman vaihtoehdon tapauksessa.

Lisäksi ainakin PIV antaa ymmärtää, että ne sopivat vain ihmisryhmiin, eivät esimerkiksi edellä mainittujen makeisten yhteyteen. Tällöin väkisinkin herää kysymys, miksi käyttää niitä lainkaan. Bonalingvistisen koulukunnan mukaan niitä **ei kuulusikaan käyttää**, vaan suositeltavampia ovat *plimulto* vast. *malplimulto*. Olen samaa mieltä.

-
1. Lähde Iltalehti
 2. Huom! Tämä määritelmä on laina PIV:stä ja ymmärrettävä yksinkertaistukseksi varsinaisesta säännöstä, joka sallii tietyissä tapauksissa persoona- ja demonstratiivipronomiinin heti preposition *da* jälkeen. Katso myös artikkelini *La prepozicio "da" kun specifa speco*.
 3. Huomaa, että pelkkää numeroa *dekdu* käytettäessä ei tietenkään tuli mitään preposioita, mistä syystä olen tähän laittanut **substantiivin** *dekduo*.

La origina artikolo estas publikigita 2021-07-26 en la retejo **Finna bablejo** kun rubriko **Pli- vai plejmulto?**. Ĉi tiu PDF-versio estas kreita 2021-07-29. Vidu ankaŭ la aliajn afiŝojn de tipo **finnalingvaj**.